

- 4) підвищення якості контролю за використанням дохідної частини місцевих бюджетів з боку держави та органів місцевого самоврядування;
- 5) розширення джерел доходів місцевих бюджетів.

Таким чином, подальша бюджетна децентралізація та забезпечення ефективності міжбюджетних відносин передбачає розширення прав місцевих органів влади, зміцнення їх бюджетної самостійності та визначення рівня відповідальності.

Вдосконалення чинного законодавства України у бюджетній сфері сприятиме збільшенню самостійності місцевих органів влади у формуванні місцевих бюджетів та зростанні їх доходів. Вирішенню проблеми формування та використання дохідної частини місцевих бюджетів слід надати більше уваги з боку держави для забезпечення стабільного економічного розвитку регіонів та підвищення рівня соціального захисту населення країни.

Перелік посилань:

1. Бондарук Т.Г. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів України / Т.Г. Бондарук, І.О. Мельничук // *Статистика України*. – 2015. – №4. – С. 46–52.
2. Кириленко О.П. Формування інституційного забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні / О.П. Кириленко // *Фінанси України*. – 2017. – №8. – С. 80–94.
3. Корень Н.В. Міжбюджетні відносини в умовах бюджетної децентралізації в Україні / Н.В. Корень // *Статистика України*. – 2016. – № 1. – С. 27–31.
4. Кузьминчук Н.В. Аналіз видів міжбюджетних трансфертів щодо вирішення регіональних проблем формування бюджетів / Н.В. Кузьминчук, О.Г. Зима // *Проблеми економіки*. – 2013. – №4. – С. 198–205.
5. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / [І.О. Луніна, О.П. Кириленко, А.В. Лучка та ін.]; за ред. І.О. Луніної; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – Київ: Ін-т екон. та прогноз., 2010. – 320 с.
6. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: [моногр.] / К.В. Павлюк. – Київ: НДФІ, 2006. – 584 с.
7. Єфименко Т.І. Фіскальний простір і стабілізація державних фінансів / Т.І. Єфименко // *Фінанси України*. – 2017. – №9. – С. 7–28.
8. Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України. Децентралізація дає можливості. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>
9. Панасюк Л.В. Удосконалення механізму формування фінансових ресурсів місцевих органів влади з урахуванням світового досвіду / Л.В. Панасюк // *Економіка та держава*. – 2009. – №1. – С. 46–50.

Стаття надійшла: 25.12.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Іванілов О.С.

УДК 338.4

JEL D2, M0, M2

ДІАГНОСТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Петрацак О.О., к.е.н.

Мельник В.В.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

Анотація. Підприємства малого бізнесу є однією із рушійних сил економічного розвитку, ефективним засобом структурної перебудови, подолання диспропорцій на окремих сегментах ринку, активізації інноваційної діяльності, розвитку конкуренції, утворення нових робочих місць.

Метою дослідження є визначення соціально-економічного становища малого підприємництва Чернівецької області, вплив на стан регіону з метою формування у подальшому на цій основі рекомендацій щодо перспективного розвитку підприємництва в регіоні, формування механізму активізації розвитку підприємництва. Предметом дослідження є обґрунтування перспективних напрямів, які забезпечать розвиток малого підприємництва Чернівецької області.

Методи дослідження, які були використані: діалектичний, дедукції, індукції, аналізу, синтезу, економіко-статистичного та графоаналітичного аналізу.

За видами економічної діяльності традиційно найбільшою є частка підприємств, які діють у сфері торгівлі, сільському та лісовому господарстві, промисловості, діяльності пов'язаної з операціями з нерухомим майном та будівництвом. Оцінювання стану та тенденцій функціонування малого підприємництва в регіонах України і, зокрема в Чернівецькій області, дало змогу виявити недостатність реалізації наявного потенціалу суб'єктів господарювання малого бізнесу. Це пов'язано із рядом змін, які стосуються збільшення податкового навантаження на малий бізнес (збільшення розміру сплачуваного ЄСВ, мінімальної заробітної плати).

Дослідженням підтверджено тенденції підвищення інтенсивних та зниження екстенсивних індикаторів розвитку малих підприємств регіону, зменшення загальної кількості малих підприємств, чисельності задіяних трудових ресурсів, збільшення негативного фінансового сальдо, зменшення частки малого підприємництва у формуванні валового регіонального продукту.

Ключові слова: мале підприємництво, регіональний розвиток, соціально-економічні індикатори, тенденції функціонування, активізація розвитку.

DIAGNOSIS OF SOCIO-ECONOMIC STATUS OF SMALL BUSINESS IN CHERNIVTSI REGION

Oksana Petraschak, PhD in Economics

Vladyslav Melnyk

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Summary. *Small businesses are one of the driving forces of economic development, effective instrument of restructuring, overcoming imbalances in certain market segments, enhance innovation, competition, creation of new jobs.*

The aim of this paper is to determine the socio-economic situation of small businesses in the Chernivtsi region, their impact on the state of the region in order to formulate recommendations on the future development of entrepreneurship in the region, and to create a mechanism for activating entrepreneurship development. The substantiation of promising directions that will ensure the development of small business in the Chernivtsi region has been the subject of research.

Methods dialectic, deduction, induction, analysis, synthesis, economic and statistical analysis and graphic-analytical have been used.

The largest quantity of businesses operating in trade, agriculture and forestry, industry, activities related to real estate activities and construction is concentrated in Chernivtsi region. The assessment of the state and trends of small business in the regions of Ukraine and in particular in the Chernivtsi region has revealed the inadequate implementation of the existing potential of small business entities. It is due to a number of changes related to increasing the tax rate on small business (increasing the amount of social security tax, minimum wage).

The research has confirmed the tendencies of intensive increase and reduction of extensive indicators of development of small enterprises of the region, reduction of the total number of small enterprises, number of employed labor resources, increase of negative financial balance, reduction of the share of small business in the creation of the gross regional product.

Key words: *small business, regional development, socio-economic indicators, tendencies of functioning, activation of development.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку національної ринкової економіки підприємницький сектор виконує свою провідну роль і виступає гарантом стабільності суспільства та підвищення рівня життя громадян. Світовий досвід та практика господарювання свідчать, що підприємства малого бізнесу є однією із рушійних сил економічного розвитку, ефективним засобом структурної перебудови, подолання диспропорцій на окремих сегментах ринку, активізації інноваційної діяльності, розвитку конкуренції, утворення нових робочих місць.

Сьогодні Україна докладляє значних зусиль для створення сприятливих умов ведення бізнесу у всіх регіонах України, які відрізняються один від одного пріоритетами соціально-економічному розвитку, наявністю та кваліфікацією робочої сили, природних ресурсів, структурою промисловості та інше. Саме то-

му кожен регіон є унікальним та має свої особливості та конкурентні переваги. Найбільш динамічним елементом структури народного господарства, що постійно змінюється та впливає на розвиток регіону є малий бізнес. Успішне функціонування підприємництва є вагомим чинником розв'язання важливих соціально-економічних проблем і суперечностей, а також виступає запорукою подальшого інтенсивного зростання регіону і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині розуміння сутності підприємництва зумовлюється багатогранністю наукових підходів про що свідчать монографічні і науково-теоретичні публікації. Неокласичною економікою на відміну від австрійської школи підприємництво розглядається як другорядне явище. Єдність простежується лише в розгляді підприємництва як ключового елементу господарського механізму, а підприємця – центральною фігурою соціально-економічного життя. Разом з тим, як підкреслюють більшість дослідників, за кордоном не вдалося сформуванню визнаної теорії підприємництва [1, с. 97-100; 2]. У результаті, сьогодні в економічній теорії Заходу, в країнах з найбільш розвинутою ринковою економікою, універсальне чи найбільш вичерпне визначення підприємництва знайти досить складно.

У тлумачному словнику В. Даля підприємництво характеризується як діло, а підприємець – як торгівельник, здатний до підприємництва великих масштабів у торгівлі, для особистості якого притаманні сміливість, рішучість, здатність до такого діла. Стимулом діяльності підприємця-торгівця є користь, тобто потяг до придбання, наживи, багатства, накопичення грошей, незалежно від засобів наживи [3, с. 388].

Як зазначено в Економічній енциклопедії «Підприємництво – самостійне організаційно-господарське новаторство на основі використання різних можливостей для випуску нових або старих товарів новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту тощо з метою отримання прибутків і самореалізації власної мети» [4, с. 723]. Досить вдале визначення терміну «підприємництво» формулювали американські професори Ер. Хізріч і М. Пітерс: «Підприємництво – це процес створення чогось нового, що має цінність; процес поглинаючий час і сили, що припускає прийняття на себе фінансової, моральної і соціальної відповідальності; процес, який приносить дохід (прибуток) і особисте задоволення досягнутим» [5, с. 15].

Значення підприємницької діяльності полягає передусім у тому, що підприємництво [6, с. 6]: по-перше, сприяє структурним змінам у системі господарювання; по-друге, сприяє регіональному і ефективному використанню інвестиційних матеріальних і нематеріальних ресурсів; по-третє, забезпечує зайнятість трудових ресурсів і належну мотивацію до високопродуктивної праці; по-четверте, створює умови для розвитку новаторства, ініціативи, творчості і розвитку інтелектуальної особистості підприємця; по-п'яте, створює сприятливе середовище для здорової конкуренції і завдяки цьому стає своєрідним каталізатором соціально-економічного розвитку країни.

В політико-економічному визначенні підприємництво – явище досить широке і багатовимірне, як економічна категорія виражає відносини між суб'єктами господарської діяльності, спрямованої на досягнення такої комбінації економічних ресурсів, яка здатна забезпечити їм комерційний успіх – максимізувати дохід, попередити монополію конкурентів та створити свою власну монополію [7].

Сучасна наука підприємництва є дуже динамічною і багатопроблемною. Розрізняють моделі підприємництва, зокрема [8, с. 12-13]: класичну, інноваційну, венчурну, що характеризують стиль ведення справи, її новаторство, націленість та інтенсивність модернізації.

Розвиток підприємництва в будь-якій країні визначається конкретними суспільно-економічними, політичними, культурними та іншими умовами. Це

стосується, звичайно, і сучасної України, трансформаційні процеси в якій мають свої особливості. Вони визначаються, з одного боку, спадщиною минулого переважно колоніально-тоталітарного змісту, з другого – створенням ринкового середовища на основі проведення економічних реформ. Без врахування зазначених моментів не можна збагнути підприємницький процес в Україні, як і особливості макроекономічної динаміки в цілому [9].

Обґрунтування методів дослідження у процесі їх узагальнення і вибору зумовлюється характером інформаційно-фактичного матеріалу, умовами і метою конкретного дослідження. Методи є упорядкованою системою, в якій визначається їх місце відповідно до конкретного етапу дослідження, використання технічних прийомів і проведення операцій з теоретичним і фактичним матеріалом у заданій послідовності. В одній і тій же науковій галузі може бути кілька методик (комплексів, методів), які постійно вдосконалюються в процесі наукових досліджень [10].

Невирішені складові загальної проблеми. Узагальнення наукових праць вітчизняних авторів щодо визначення сутності підприємництва і підприємницької діяльності засвідчує, що сучасна економічна теорія не дає однозначного трактування сутності підприємницької діяльності. Оскільки підприємницька діяльність в Україні перебуває практично у стадії становлення і поступового розвитку, і утверджується як перспективна форма ведення господарства, процес її становлення перебуває під впливом соціально-економічних чинників і залежить від потреб суспільства.

Формулювання цілей статі. Метою дослідження є дослідження соціально-економічного становища малого підприємництва Чернівецької області, вплив на стан регіону з метою формування у подальшому на цій основі рекомендацій щодо перспективного розвитку підприємництва в регіоні, формування механізму активізації розвитку підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Малі підприємства як самостійні елементи ринкової економіки займають переважну частку в таких галузях економіки, як оптова та роздрібна торгівля, харчова промисловість та будівництво, одночасно стимулюючи розвиток конкуренції в економіці, забезпечуючи зайнятість населення та сприяють збільшенню обсягу вироблених товарів і послуг у конкретному регіоні. Наше дослідження здійснено на прикладі Чернівецької області. Результати представлені у таблиці 1.

Кількість підприємств області ротягом 2012-2016 рр. суттєво скоротилась: у 2016 р. на 554 одиниці проти 2015 р.; у 2015 р. на 1 одиниць проти 2014 р. та у 2014 р. на 95 одиниць проти 2013 р. Лише у 2013 р. кількість підприємств області зросла на 166 одиниць у порівнянні із 2012 р. Мале підприємництво Чернівецької області є основою його економіки, про що свідчать дані табл. 2.1. Кількість малих підприємств протягом 2012-2016 рр. складає 95-96% від загальної кількості підприємств. Крім того, з цієї кількості підприємств левову частку складають мікропідприємства. Ця частка протягом 2012-2016 рр. коливається від 78 до 82% від загальної кількості малих підприємств Чернівецької області. Окремого аналізу заслуговує функціонування дрібних підприємств за видами економічної діяльності (таблиця 2).

Отже, кількість суб'єктів малого підприємництва області скоротилась у 2014 порівняно із 2013 р. на 71 одиницю, незважаючи на те, що у 2013 р. порівняно із 2012 р. зросла на 175 одиниць. У 2015 р. порівняно із 2014 р. кількість суб'єктів малого підприємництва зросла на 6 одиниць, а у 2016 р. порівняно із 2015 р. – ця кількість скоротилась на 558 одиниць.

Структура кількості суб'єктів малого підприємництва області представлена на рис. 1.

Таблиця 1 - Динаміка кількості суб'єктів господарювання малого підприємництва у Чернівецькій області.

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення (+,-)			
						2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015
Усього підприємств, одиниць	3994	4160	4065	4054	3500	166	-95	-11	-554
з них, малі підприємства, одиниць	3793	3968	3897	3903	3345	175	-71	6	-558
у % до загального показника відповідного виду діяльності	95	95	96	96	96	0	1	0	-1
з них мікропідприємства	3113	3330	3286	3328	2763	217	-44	42	-565
у % до загального показника відповідного виду діяльності	78	80	81	82	79	2	1	1	-3
фізичні особи-підприємці	28291	31019	42694	43756	41384	2728	11675	1062	-2372

Джерело: складено на основі [11].

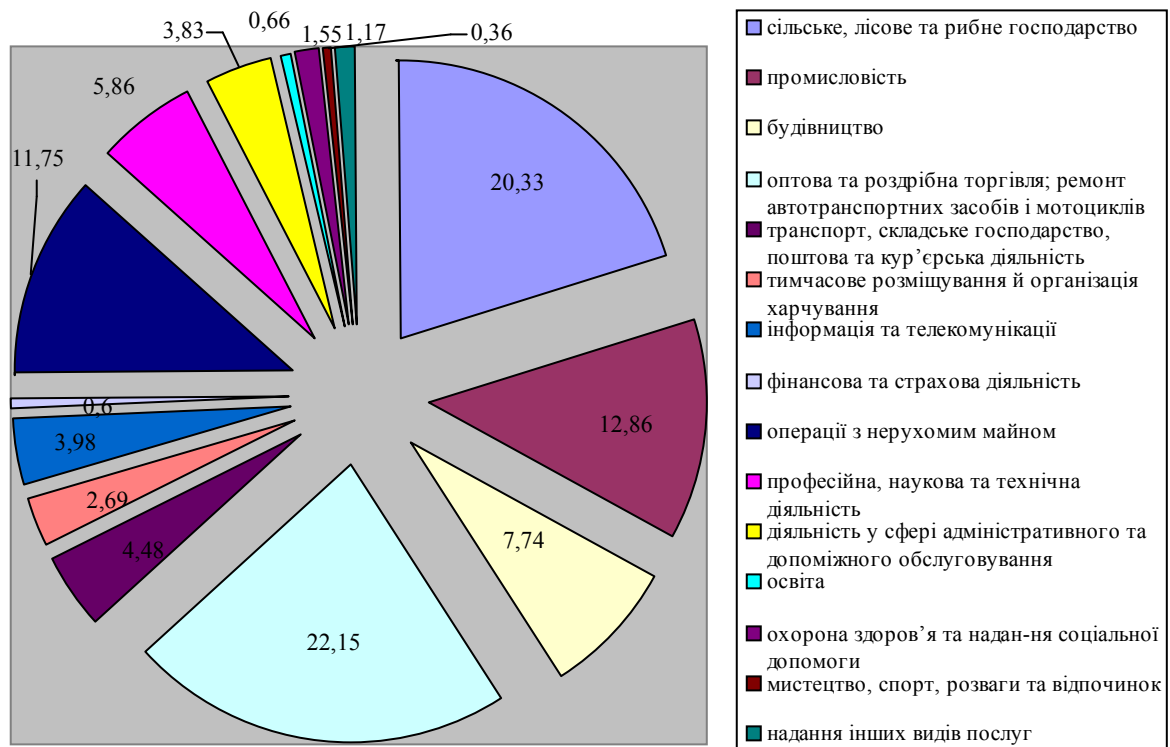

Рисунок 1 – Структура кількості суб'єктів малого підприємництва Чернівецької області у 2016 р.

Таблиця 2 – Динаміка кількості суб'єктів господарювання малого підприємництва у Чернівецькій області за видами економічної діяльності.

(одиниць)

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення (+,-)			
						2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015
Усього	3793	3968	3897	3903	3345	175	-71	6	-558
у тому числі сільське, лісове та риб- не господарство	692	716	683	716	680	24	-33	33	-36
промисловість	468	515	497	500	430	47	-18	3	-70
будівництво	361	366	358	345	259	5	-8	-13	-86
оптова та роздрібна торгівля; ремонт авто- транспортних засобів і мотоциклів	944	951	921	899	741	7	-30	-22	-158
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	162	165	167	170	150	3	2	3	-20
тимчасове розміщування й організація харчування	126	132	124	116	90	6	-8	-8	-26
інформація та телекомунікації	146	149	151	155	133	3	2	4	-22
фінансова та страхова діяльність	23	22	21	20	20	-1	-1	-1	0
операції з нерухомим майном	338	370	393	416	393	32	23	23	-23
професійна, наукова та технічна діяльність	247	273	273	263	196	26	0	-10	-67
діяльність у сфері адмініс-тративного та допоміжного обслугову- вання	153	166	165	155	128	13	-1	-10	-27
Освіта	22	26	25	24	22	4	-1	-1	-2
охорона здоров'я та на- дання соціальної допо- моги	51	53	53	59	52	2	0	6	-7
мистецтво, спорт, роз- ваги та відпочинок	13	13	16	16	12	0	3	0	-4
надання інших видів послуг	47	51	50	49	39	4	-1	-1	-10

Джерело: складено на основі [11].

Отже, найбільшу частку серед суб'єктів малого підприємництва у 2016 р. займають наступні види економічної діяльності: оптова та роздрібна торгівля, ремонт та автотранспортних засобів і мотоциклів (22,15%); сільське, лісове та рибне господарство (20,33%); промисловість (12,86%); операції з нерухомим майном (11,75%) та будівництво (7,74%).

Види економічної діяльності, які займають найменшу частку у питомій вазі суб'єктів малого підприємництва економіки регіону це: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (0,36%); фінансова та страхова діяльність (0,6%); освіта (0,66%); охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (1,55%).

Найбільша тенденція до скорочення кількості суб'єктів малого підприємництва з 2013 р. спостерігається у наступних видах економічної

діяльності: будівництво (від 8 до 86 суб'єктів); оптова та роздрібна торгівля, ремонт та автотранспортних засобів і мотоциклів (від 22 до 158 суб'єктів); тимчасове розміщення й організація харчування (від 8 до 26 суб'єктів); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (від 1 до 27 суб'єктів). Єдина галузь Чернівецької області, яка не демонструвала скорочення кількості суб'єктів малого підприємництва – фінансова та страхова діяльність. Обґрунтування особливостей розвитку малого підприємництва та розробка відповідних державних програм його регулювання потребує регіонального підходу до оцінки функціонування малого бізнесу, що базуватиметься на використанні певних методологічних прийомів та аналізу впливу підприємницької діяльності на економічну, соціальну, наукову сфери.

Поряд з тим важливим є визначення пріоритетних галузей суб'єктів малого підприємництва області, які складають основу економіки. Частка кількості малих підприємств області зростала із 2012 р. до 2015 р, проте у 2016 р. скоротилась на 0,7 %.

Види економічної діяльності, які призвели до скорочення частки малого підприємництва у Чернівецькій області наступні: охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (на 3,8% у 2016 р. порівняно із 2015 р.); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (на 3,2%); будівництво (на 1,9%); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (на 1,8%); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (на 1,4%); промисловість (на 1,1% у 2016 р. порівняно із 2015 р.). (таблиця 3).

В той же час, є окремі види економічної діяльності, які демонструють приріст у загальній частці: тимчасове розміщення та харчування (+0,3%); надання інших видів послуг (+1,4%). Одним із важливих індикаторів стану малого підприємництва є показник кількості суб'єктів господарювання на 10 тис. наявного населення (рис. 2).

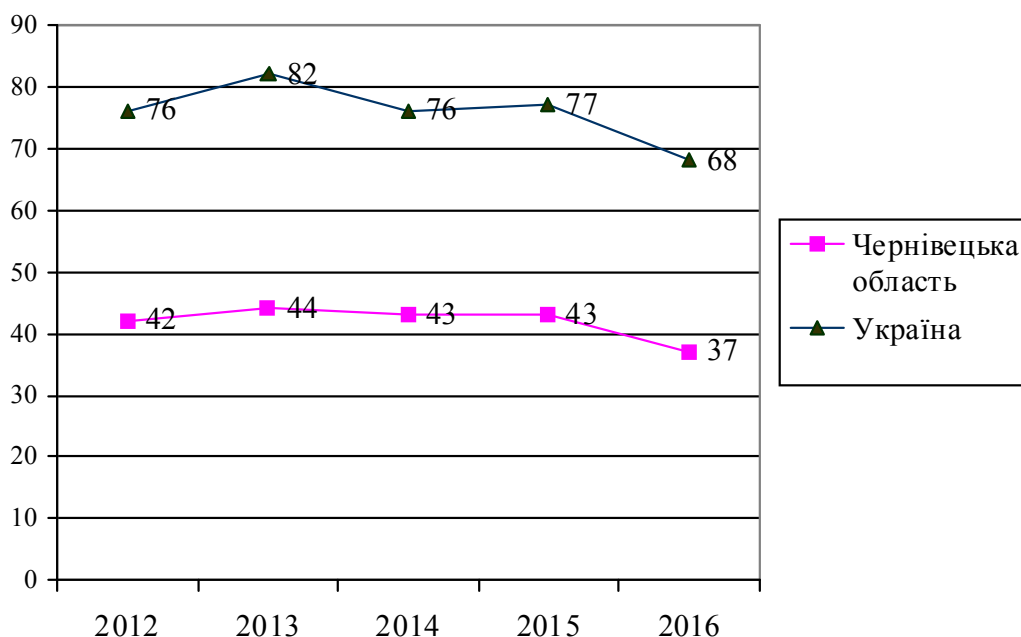

Рисунок 2 – Динаміка кількості підприємств Чернівецької області та України у розрахунку на 10 тис. осіб наявного нас.

У Чернівецькій області кількість малих підприємств Чернівецької області у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення скорочується і у 2016 р. склав 37. В той час як аналогічний показник по Україні, хоч і теж має тенденцію до

скорочення, проте склав у 2016 р. – 68. Це є свідченням того, що розвиток малого підприємництва в Чернівецькій області відстає від загальнонаціонального.

Таблиця 3 – Питома вага кількості суб'єктів господарювання малого підприємництва у загальній частці за видами економічної діяльності.

(%)

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення (+/-)			
						2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015
Усього	95	95,4	95,9	96,3	95,6	0,4	0,5	0,4	-0,7
у тому числі сільське, лісове та рибне господарство	94,9	95,6	95,8	96,6	96,5	0,7	0,2	0,8	-0,1
промисловість	87,3	88,7	89,4	89,4	88,3	1,4	0,7	0	-1,1
будівництво	95,3	95,6	97,5	97,5	95,6	0,3	1,9	0	-1,9
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	96,5	96,4	96,4	97,2	96,6	-0,1	0	0,8	-0,6
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	93,6	93,2	94,4	95	93,2	-0,4	1,2	0,6	-1,8
тимчасове розміщування й організація харчування	96,2	96,4	96,9	97,5	97,8	0,2	0,5	0,6	0,3
інформація та телекомунікації	98,6	98,7	100	100	100	0,1	1,3	0	0
фінансова та страхова діяльність	95,8	95,7	95,5	95,2	95,2	-0,1	-0,2	-0,3	0
операції з нерухомим майном	97,1	97,9	98	98,6	98,5	0,8	0,1	0,6	-0,1
професійна, наукова та технічна діяльність	98,4	98,9	98,6	99,2	99	0,5	-0,3	0,6	-0,2
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	96,2	96,5	96,5	96,9	95,5	0,3	0	0,4	-1,4
освіта	100	100	100	100	100	-	-	-	-
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	98,1	98,2	98,1	96,7	92,9	0,1	-0,1	-1,4	-3,8
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	86,7	92,9	94,1	88,9	85,7	6,2	1,2	-5,2	-3,2
надання інших видів послуг	95,9	98,1	98	96,1	97,5	2,2	-0,1	-1,9	1,4

Джерело: складено на основі [11].

Таким чином, чинниками, які стоять на заваді розвитку малого підприємництва Чернівецької області є: відсутність чітко сформульованої державної політики підтримки підприємництва; значні адміністративні бар'єри та надмірний податковий тиск; брак реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки; невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу.

Свідченням того, що мале підприємництво у Чернівецькій області є «локомотивом» розвитку економіки, є кількість зайнятих працівників (таблиця 4).

Таблиця 4 - Динаміка кількості зайнятих працівників у сфері малого підприємництва.

(тис. осіб)

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення (+/-)			
						2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015
малі підприємства	25,1	23	23	21,2	21,4	-2,1	0	-1,8	0,2
у % до загальної кількості зайнятих працівників на малих підприємствах по Україні	1,3	1,2	1,4	1,3	1,3	-0,1	0,2	-0,1	-
у % до загальної кількості зайнятих працівників по регіону	42,3	41	43,5	43,5	44	-1,3	2,5	0	0,5
у тому числі мікропідприємства	10,4	8,7	9,2	8,4	8,1	-1,7	0,5	-0,8	-0,3
у % до загальної кількості зайнятих працівників на мікропідприємствах по Україні	1,2	1,1	1,3	1,2	1,3	-0,1	0,2	-0,1	0,1
у % до загальної кількості зайнятих працівників по регіону	15,6	15,4	17,5	17,1	16,6	-0,2	2,1	-0,4	-0,5

Джерело: складено на основі [11].

Кількість працівників, які зайняті на малих підприємствах склала 21,5 тис. осіб у 2016 р., становить 44% від загальної кількості працюючих в Чернівецькій області. Протягом 2012-2016 рр. частка зайнятих на підприємствах малого бізнесу у області зростає. Дещо менше половини з них зайняті на мікропідприємствах області.

Що стосується кількості суб'єктів господарювання малого підприємництва у регіональному розрізі (таблиця 5), то найбільше скорочення у 2015 р. порівняно із 2014 р. відбулось у Глибоцькому (-2,82%), Заставнівському (-2,7%) районах та м. Новодністровськ (-1,28%). В окремих районах відбувся приріст кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють підприємницьку діяльність: Сторожинецький (+6,28%), Сокриняський (+3,01%).

Ситуація значно погіршилась у 2016 р. порівняно із 2015 р. Райони Чернівецької області, які мали найбільше скорочення кількості суб'єктів малого підприємництва наступні: Хотинський район (-25,99%), м. Новодністровськ (-25,97%), Глибоцький (-21,51%), Герцаївський (-15,56%), Заставнівський (-15,14%) м. Чернівці (-15,14%). Винятком є тільки Сокирянський район у якому було зафіксовано збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності на 2,92% у 2016 р. порівняно із 2015 р. Також доцільно розглянути питому вагу кількості суб'єктів господарювання малого підприємництва (таблиця 6).

Левову частку у Чернівецькій області складають підприємства малого бізнесу, які локалізовані у м. Чернівці (2014 р. – 56,16%; 2015 р. – 55,87%; 2016 р. – 54,91%). Більше 5% від загальнообласної кількості займають суб'єкти малого підприємництва розташовані у Кіцманському, Новоселицькому та Сторожинецькому районах. Найменшу кількість суб'єктів господарювання малого підприємництва зареєстровано у Герцаївському та Путильському районах.

Таблиця 5 - Динаміка кількості суб'єктів господарювання малого підприємництва у розрізі районів.

(одиниць)

	2014	2015	2016	Відхилення (+,-)		Відхилення (%)	
				2015/ 2014	2016/ 2015	2015/ 2014	2016/ 2015
Чернівецька область	4065	4054	3500	-11	-554	-0,27	-13,67
м.Чернівці	2283	2265	1922	-18	-343	-0,79	-15,14
м.Новодністровськ	78	77	57	-1	-20	-1,28	-25,97
райони							
Вижницький	178	178	168	0	-10	-	-5,62
Герцаївський	44	45	38	1	-7	2,27	-15,56
Глибоцький	177	172	135	-5	-37	-2,82	-21,51
Заставнівський	148	144	122	-4	-22	-2,70	-15,28
Кельменецький	115	117	112	2	-5	1,74	-4,27
Кіцманський	238	235	216	-3	-19	-1,26	-8,09
Новоселицький	223	223	209	0	-14	-	-6,28
Путильський	80	81	69	1	-12	1,25	-14,81
Сокирянський	133	137	141	4	4	3,01	2,92
Сторожинецький	191	203	180	12	-23	6,28	-11,33
Хотинський	177	177	131	0	-46	-	-25,99

Джерело: складено на основі [11].

Таблиця 6 – Динаміка кількості суб'єктів господарювання малого підприємництва у регіональному розрізі.

(%)

	2014	2015	2016	Відхилення (+,-)	
				2015/ 2014	2016/ 2015
Чернівецька область	100	100	100	-	-
м.Чернівці	56,16	55,87	54,91	-0,29	-0,96
м.Новодністровськ	1,92	1,90	1,63	-0,02	-0,27
райони					
Вижницький	4,38	4,39	4,80	0,01	0,41
Герцаївський	1,08	1,11	1,09	0,03	-0,02
Глибоцький	4,35	4,24	3,86	-0,11	-0,39
Заставнівський	3,64	3,55	3,49	-0,09	-0,07
Кельменецький	2,83	2,89	3,20	0,06	0,31
Кіцманський	5,85	5,80	6,17	-0,06	0,37
Новоселицький	5,49	5,50	5,97	0,01	0,47
Путильський	1,97	2,00	1,97	0,03	-0,03
Сокирянський	3,27	3,38	4,03	0,11	0,65
Сторожинецький	4,70	5,01	5,14	0,31	0,14
Хотинський	4,35	4,37	3,74	0,01	-0,62

Джерело: складено на основі [11].

Висновок. Найбільшу частку серед суб'єктів малого підприємництва Чернівецької області у 2016 р. займають наступні види економічної діяльності: оптова та роздрібна торгівля, ремонт та автотранспортних засобів і мотоциклів (22,15%); сільське, лісове та рибне господарство (20,33%); промисловість (12,86%); операції з нерухомим майном (11,75%) та будівництво (7,74%). Кількість працівників, які зайняті на малих підприємствах склала 21,5 тис. осіб у 2016 р., становить 44% від загальної кількості працюючих в Чернівецькій області. Фінансовий результат від діяльності підприємств, установ, організацій

Чернівецької області у 2015 р. порівняно із 2014 р. зріс на 112,6%, а у 2016 р. порівняно із 2015 р. скоротився на 96,9%, та не демонструє сталої тенденції.

Кількість підприємств області протягом 2012-2016 рр. суттєво скоротилась: у 2016 р. на 554 одиниці проти 2015 р.; у 2015 р. на 1 одиниць проти 2014 р. та у 2014 р. на 95 одиниць проти 2013 р. Лише у 2013 р. кількість підприємств області зросла на 166 одиниць у порівнянні із 2012 р. Зменшення кількості суб'єктів господарської діяльності обумовлено прийняттям Законів України від 06.12.2016 № 1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», від 21.12.2016 № 1797-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні», відповідно до яких окремі категорії фізичних осіб – підприємців, зокрема другої та третьої груп, які не мають прибутку, зобов'язані сплачувати ЄСВ в повному розмірі. Перша група ФОП, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, повинні сплачувати мінімальну страхового внеску.

Кількість суб'єктів малого підприємництва у Чернівецькій області скорочується у всіх галузях господарського комплексу та районах. За видами економічної діяльності традиційно найбільшою є частка підприємств, які діють у сфері торгівлі, сільському та лісовому господарстві, промисловості, діяльності пов'язаної з операціями з нерухомим майном та будівництвом. Це пов'язано із рядом змін, які стосуються збільшення податкового навантаження на малий бізнес (збільшення розміру сплачуваного ЄСВ, мінімальної заробітної плати). Крім того, вагома соціальна роль бізнесу визначається у його забезпеченні роботою працездатного населення досліджуваної області, створенні нових робочих місць.

Перелік посилань:

1. Попівняк О. Підприємництво в умовах формування ринкових відносин / О. Попівняк// Молодь і ринок № 3 (18), 2006. – С. 97-100.
2. Drachuk Yu.Z. Development of innovative business on principles public-private partnerships / Yu.Z. Drachuk, N. V. Trushkina // Економічний вісник Донбасу. – 2015. – № 4. – С. 139-145.
3. Даль В. М. Толковый словарь живого великорусского языка/ В. М. Даль. – Т. 3; П-Р. – М.: ЛОМА-ПРЕСС, 2001. – 576 с.
4. Економічна енциклопедія : [у 3 т.]. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2002./голова редакційної ради : Гаврилишин Б. Д. [та ін.]. Т. 2/ [відп. редактор Мочерний С. В.]. – 2002.– 952 с.
5. Збарський В. К. Місце і роль малих форм господарювання в аграрному секторі економіки України / В. К. Збарський, В. П. Горьовий, Д. О. Грабовський; за ред. В. К. Збарського. – К.: Вво НАУ, 2007. – 428 с.
6. Клочковський О. В. Розвиток підприємництва в сільському господарстві (на матеріалах Вінницької області) автореф. дисертації на здоб. наук. ступ. к.е.н./ О. В. Клочковський, 2009. – 18 с.
7. Rayonk K. Operation of a Business Entity in the Context of Globalization / K. Rayonk, V. Lyashenko, O. Kvilinskyi // Економічний вісник Донбасу. – 2015. – № 4. – С. 18-23.
8. Губені Ю.Е. Основи підприємництва та агробізнесу/ Ю.Е.Губені. – Львів: Українські технології, 2002. – 256 с.
9. Marchenko V. The analysis of problem non-using the strategic potential by Ukrainian enterprises (on the example of agricultural sector) / V. Marchenko, Yu. Pletnova // Intellect XXI. – 2017. – № 3. – Р. 43-49.
10. Haviernikova K. The relationship between GDP creation and the selected variables of business environment / K.Haviernikova, E.Koisova // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 1. – С. 389-397.
11. Головне управління статистики Чернівецької області [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua>.

Стаття надійшла: 23.12.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Іванілов О.С.